

Kovács Judit Nóra PhD hallgató,  
Szegei Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar  
Agrárjogi és Környezetvédelmi Jogi Tanszék

VIII. évfolyam | Vol. VIII  
2014/1. szám | No. 1/2014  
Tanulmány | Article  
[www.dieip.hu](http://www.dieip.hu)

## Extern migráció és az Európai Unió

### I. Bevezető gondolatok

Napjaink aktuális problémája a migráció, ezen belül is a nemzetközi más néven, extern migráció.<sup>1</sup> A migráció témaköre rendkívül összetett és szerteágazó, a gazdaság, a társadalom és a jog területén egyaránt meghatározó szereppel bír. Fogalma több szempontból is differenciálható.

Az extern migráción belül beszélünk kényszmigrációról illetve önkéntes migrációról. Míg a kényszmigráció kiváltó oka háború, politikai, vallási, nemzetiségi alapú üldözés, addig az önkéntes migráció háttérben gazdasági, munkavállalási okok állnak. E kettő azonban élesen nem határolható el egymástól, hiszen például gazdasági kényszerhelyzet gyakran vált ki önkéntes alapú, munkavállalási célú kivándorlást.<sup>2</sup> Jogi szempontból pedig, nagy jelentősége van annak, hogy legális vagy illegális migrációval állunk szemben.<sup>3</sup>

Az extern migráció számszerű alakulásával a nemzetközi vándorlási statisztika foglalkozik, ez az országba bevándorlók illetve az országból kivándorlók számát továbbá az itt tartózkodó, menedéket kérő valamint a magyar állampolgárságot kapott külföldiek adatait tartalmazza. Tehát az ország határain túlnyúló vándorlásokat írja le. Ezek az adatok egyértelműen mutatják a migráció egyre nagyobb mértékűvé válását.

A nemzetközi vándorlások fő oka a gazdasági fejlődés folyamatában keresendő. A földrajzi különbségek, az eltérő munkaerő kereslet és kínálat, valamint a bérek közti különbség az elsődleges motiváció. A nemzetközi vándorlás a legtöbb ország népességszámának alakulásában jelentős szerepet játszik. Az országok közötti migráció hosszú idő óta meghatározó folyamat, mivel hatással van a népesség összetételére, a küldő és a befogadó ország gazdasági és társadalmi helyzetére. A befogadó országban munkaerőpótlást jelent, a népesség csökkenés okozta problémák egyik lehetséges megoldását, a küldő országban viszont, népesség csökkenést, munkaerőhiányt eredményez.<sup>4</sup> Éppen ezért szabályozása kiemelt fontosságú kérdés az Európai Unióban.

Az extern migráció jogi szabályozása három szinten történik: nemzetközi, uniós és nemzeti szinten. Nemzeti szinten az államok meghatározhatják, hogy milyen feltételek teljesülése esetén engedélyezik a külföldiek számára az állam területére történő belépést valamint ott tartózkodást,

<sup>1</sup> A migráció másik nagy csoportja az ún. intern (belső) migráció, az egy adott országon belüli népességmozgásokat jelenti.

<sup>2</sup> Karoliny Eszter – Mohay Ágoston: A nemzetközi migráció jogi keretei. [http://publikon.hu/application/essay/455\\_1.pdf](http://publikon.hu/application/essay/455_1.pdf) (2013.12.21)

<sup>3</sup> Mivel az illegális migráció komoly problémát jelent, így visszazorította érdekében 2007-ben felállítottak egy uniós szinten működő, azonnal bevethető *katonai szervezetet, a FRONTEX európai határőrizeti ügynökséget*. Ennek gyors-beavatkozási egységeit Görögország kérésére vetették be - eddig először - 2010-ben.

<sup>4</sup> Nemzetközi vándorlás az Európai Unió országaiban. In Statisztikai Tükör, IV. évf. 63. szám (2010. május 26.) <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/jel/jel310032.pdf> (2013.11. 25.)

továbbá milyen körülmények esetén utasítják ki a külföldieket az állam területéről. A nemzetközi migráció arányának növekedése miatt az Uniós és a nemzetközi szabályozás fontossága fokozatosan felértékelődik.

## II. Az uniós bevándorlási politika jogszabályi hátterének áttekintése

Az Európai Unió közös migrációs politikát 1999 óta folytat. Ebben meghatározó szerepe volt az Amszterdami Szerződésnek,<sup>5</sup> amely a menekültügyi és bevándorlási politikát átemelte az EU első pillérébe, így a közösségi intézmények hatáskörébe utalta. Célkitűzése volt „a szabadság, a biztonság és a jog térségének” kialakítása, amely az első és a harmadik pillér összehangolt működésén alapul.<sup>6</sup> Az ennek kapcsán kialakuló ún. irányított migrációs politika (managed migration) foglalkozik a kiváltó okokkal, valamint a beilleszkedés és a visszatérés kérdésével. Hangsúlyozza, hogy a migránsok sikeres beilleszkedése a társadalmi kohézió elősegítése mellett a gazdaság hatékonyságát is elősegíti.

Az illegális migráció visszaszorításához és a legális migránsok beilleszkedéséhez a közös bevándorlási alapelvek kidolgozása további jogi alapot biztosított.

A tíz közös alapelv egyrészt, az Európai Tanács 1999. évi tamperei sarkalatos pontjaira épül. Ebben meghatározásra került a közös menekültügyi és bevándorlási politika kerete. Foglalkozott továbbá a családegyesítés megkönnyítésével, a diákok és kutatók bevándorlásának elősegítésével.

Másrészt, a 2004. évi Hágai programra épül, amely két részből áll. Első része általános kérdésekkel foglalkozik, második része konkrét intézkedéseket tárgyal. Ez a program a közös vízumpolitikát valamint a közös Európai Menekültügyi Rendszert határozta meg.<sup>7</sup>

A három csoportba sorolható közös alapelvek lefednek gazdasági, biztonságpolitikai, emberi jogi célkitűzéseket és számos szakpolitikai kérdést fognak át. Ezek az alábbiak:

1. Jólét és bevándorlás:

- Világos szabályok és egyenlő feltételek
- A szakképzettség és a szükségletek összehangolása
- A sikeres bevándorlás kulcsa az integráció

2. Szolidaritás és bevándorlás:

- Átláthatóság, bizalom és együttműködés
- A rendelkezésre álló eszközök hatékony és koherens felhasználása
- Partnerség harmadik országokkal

3. Biztonság és bevándorlás:

- Európa érdekeit szolgáló vízumpolitika
- Integrált határigazgatás
- Az illegális bevándorlás elleni küzdelem fokozása és zéró tolerancia az emberkereskedelemmel szemben
- Fenntartható és hatékony kiutasítási politika

Meg kell említeni, hogy az Európai Bizottság a migrációval kapcsolatos célkitűzéseket a „Szolidaritás és a migrációs áramlások igazgatása” elnevezésű általános jellegű programba foglalta össze. Ennek eredményekén 2007 és 2013 között sor került a Külső Határok Alap, az Európai

---

<sup>5</sup> 1997. október 2.-án írták alá.

<sup>6</sup> Fónai Mihály – Péntes Mariann (szerk.): A migráció integrált társadalmi megközelítései. HUMAN-NET Alapítvány, Nyíregyháza, 2009, 17.o.

<sup>7</sup> Úton közös európai menekültügyi és bevándorlási politika felé.  
<http://www.euvonal.hu/index.php?op=hirek&id=5117> (2013.12.23.)

Visszatérési Alap, és az Európai Integrációs Alap létrehozására, továbbá Európai Menekültügyi Alap továbbfejlesztésére.<sup>8</sup>

A tagállamok 2008-ban fogadták el az Európai Bevándorlási és Menekültügyi Paktumot. Ennek keretében a legális bevándorlás olyan szabályozását irányozták elő, ami figyelembe veszi a tagállamok helyzetét és igényeit. Hangsúlyozza, hogy a legális bevándorlásnak kétoldalúnak kell lennie, egyfelől a migránsok, másfelől a fogadó állam szándékegyezése szükséges hozzá. A partnerségi mobilitást helyezte előtérbe.<sup>9</sup>

A 2009-es „A polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa” címet viselő Stockholmi Program a szakpolitikák nagyobb kohézióját és fokozottabb tagállami együttműködést hangsúlyozta. Ez a 2010 és 2014 közötti időszakra vonatkozó többéves program már a Lisszaboni Szerződésre<sup>10</sup> épül, amely az Unió pillérrendszerét megszüntette valamint, az Európai Bíróság hatáskörét kiterjesztette a migráció területére is. A migráció szabályozásához kapcsolódó területek szintén a rendes jogalkotási eljárás hatálya alá tartoznak, vagyis a jogi aktusok az Európa Tanács és az Európai Parlament kölcsönös egyetértése esetében kerülhetnek elfogadásra. A Stockholmi Program „a migrációval kapcsolatban érzékelteti azt a kettőséget, amely jellemzi ezt a politikát: a bevándorlásra kényszerítő tényezők számbavételét és az emberi jogok tiszteletben tartását, másrészt az illegális migráció gondjait.”<sup>11</sup>

Fontos megjegyezni, hogy a migráció szabályozási köre a tagállamok és az Európai Unió megosztott hatáskörébe tartozik. A migrációs kérdéseket a tagállam és az Unió egyaránt rendezheti, szabályozhatja, de az Unió elsőbbséget élvez, ha úgy látja, uniós szinten harmonizálandó kérdés merült fel. A tagállamok joga tehát csupán feltételes. Ahhoz azonban, hogy uniós szintű szabályozást kapjon az adott terület, tagállami konszenzus szükséges.<sup>12</sup>

A migráció témaköre szorosan kapcsolódik az emberi jogok illetve szociális jogok kérdéséhez, így mindenképpen említeni kell a következő egyezményeket:

- ENSZ által 1948. december 10-én elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata
- 1950. november 4-én Rómában elfogadott Emberi Jogok Európai Egyezménye
- Európa Tanács 1961-ben elfogadott, azóta már többször módosított egyezménye az Európai Szociális Charta
- Európai Unió Alapjogi Chartája, amelyet 2000-ben a nizzai csúcstalálkozón írtak alá

Uniós szinten napjainkig számos irányelv és rendelet született e témában, ezek közül csak az általam legfontosabbnak tartottakat emelem ki.

A tamperei programhoz kapcsolódóan fogadták el a 2003/86/EK irányelvet a harmadik országok állampolgárainak családtagjainak jogáról, valamint a 2011/51/EU irányelvet a harmadik országok huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező állampolgárainak jogállásáról. A bevándorlók jogállásának rendezése mellett ezek az irányelvek a társadalomba való beilleszkedést

---

<sup>8</sup> Berta Krisztina – Molnár Tamás: A migráció nemzetközi és európai uniós jogi szabályozása: a laza univerzális keretektől az átfogó, egységes EU-szakpolitikáig.  
[http://rendeszet.hu/folyoirat/2012/2/migr%C3%A1ci%C3%B3-nemzetk%C3%B6zi-%C3%A9s-eur%C3%B3pai-uni%C3%B3s-jogi-szab%C3%A1lyoz%C3%A1s-a-laza-univerz%C3%A1lis-keretekt%C5%91l-az-\(2013.12.27.\)](http://rendeszet.hu/folyoirat/2012/2/migr%C3%A1ci%C3%B3-nemzetk%C3%B6zi-%C3%A9s-eur%C3%B3pai-uni%C3%B3s-jogi-szab%C3%A1lyoz%C3%A1s-a-laza-univerz%C3%A1lis-keretekt%C5%91l-az-(2013.12.27.))

<sup>9</sup> Erdei Nikolett –Tuka Ágnes: Az Európai Unió migrációs politikája napjainkban.  
[http://www.itvagyunk.eu/application/essay/134\\_1.pdf](http://www.itvagyunk.eu/application/essay/134_1.pdf) (2013.12.20.)

<sup>10</sup> „Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról”, 2007. december 13-án írták alá.

<sup>11</sup> Erdei Nikolett –Tuka Ágnes: Az Európai Unió migrációs politikája napjainkban.  
[http://www.itvagyunk.eu/application/essay/134\\_1.pdf](http://www.itvagyunk.eu/application/essay/134_1.pdf) (2013.12.20.), 250.o.

<sup>12</sup> Berta Krisztina – Molnár Tamás: A migráció nemzetközi és európai uniós jogi szabályozása: a laza univerzális keretektől az átfogó, egységes EU-szakpolitikáig.  
[http://rendeszet.hu/folyoirat/2012/2/migr%C3%A1ci%C3%B3-nemzetk%C3%B6zi-%C3%A9s-eur%C3%B3pai-uni%C3%B3s-jogi-szab%C3%A1lyoz%C3%A1s-a-laza-univerz%C3%A1lis-keretekt%C5%91l-az-\(2013.12.27.\)](http://rendeszet.hu/folyoirat/2012/2/migr%C3%A1ci%C3%B3-nemzetk%C3%B6zi-%C3%A9s-eur%C3%B3pai-uni%C3%B3s-jogi-szab%C3%A1lyoz%C3%A1s-a-laza-univerz%C3%A1lis-keretekt%C5%91l-az-(2013.12.27.))

is hivatottak támogatni. A Európai Unió az integráció hatékony kezelése érdekében létrehozta a Európai Integrációs Fórumot<sup>13</sup>, valamint az európai integrációs honlapot.<sup>14</sup>

A legális migrációt, ezen belül is a kutatók migrációját segítik elő a 2005/71/EK<sup>15</sup> valamint a 2009/50/EK<sup>16</sup> irányelvek. Mindkettő célcsoportja a magasan képzett szakemberek köre. Az utóbbi irányelv vezette be az ún. „EU-kékkártyát”. Ez lényegében egy gyorsított eljárást jelöl, amely révén harmadik országbeli munkavállaló kedvezőbb feltételek mellett juthat különleges (komplex) tartózkodási és munkavállalási engedélyhez. Az irányelvet 2011. június 19-ig kellett végrehajtani, a végrehajtásáról szóló első jelentés 2014 nyarán lesz esedékes.<sup>17</sup> Mindkét irányelv a gazdasági és szociális jogok biztosítását szolgálja valamint munkavállalói munka vállalói mobilitást támogat. A 2011/98/EK irányelv az összevont engedélyről szintén az eljárás egyszerűsítését célozza, továbbá meghatározza a legális migránsoknak biztosított közös jogokat.<sup>18</sup>

Az illegális migráció felszámolását célozza a 2004/81/EK irányelv az emberkereskedelem áldozatairól és a 2004/82/EK irányelv a fuvarozók felelősségéről. Ez utóbbit támogatja az AENEAS elnevezésű uniós program, amely „a harmadik országok és az EU közötti erősíti azzal a céllal, hogy a harmadik országok migrációs jogalkotását, jogalkalmazását fejlessze, és támogassa a nemzetközi jogi dokumentumokkal, elvárásokkal való harmonizációt.”<sup>19</sup>

A határok ellenőrzésének kérdésével több uniós jogforrás is foglalkozik. Többek között a Schengeni határ-ellenőrzési kódexről szóló 296/2008/EK rendelete, a vízuminformációs rendszerről szóló 810/2009/EK rendelet, a VIS-rendelet, továbbá a kishatárforgalomról szóló 1342/2011/EU rendelet. Meg kell említeni a 2008/115/EK irányelvet, a visszatérési irányelv, amely a visszatérésre vonatkozó közös uniós normákat és eljárásokat határozza meg. A 2009/52/EK irányelv az illegálisan tartózkodó, harmadik országbeli állampolgárok foglalkoztatására vonatkozó tilalmat megszegő munkáltatókkal szembeni szankciókat és intézkedéseket tartalmazza.

A migráció területén az Unió egyik fontos célkitűzése, hogy az ide kapcsolódó valamennyi szakpolitikát jobban összefogja, egységesebb keretbe foglalja. Ennek megvalósítása érdekében a származási és tranzit országokkal folyamatos párbeszédet folytat, partneri viszonyt ápol. Harmadik országokkal a „mobilitás partnerség” kialakítására törekszik. „E partnerségek nemcsak visszafogadási megállapodásokat, hanem átfogóbb intézkedéseket foglalnak magukban, a fejlesztési támogatástól kezdve az ideiglenes beutazásra jogosító vízumok könnyítéséig, a körkörös migrációt célzó intézkedéseken át az illegális migráció elleni küzdelemig.”<sup>20</sup>

---

<sup>13</sup> Ennek megszervezésében az Európai Bizottság és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság nagy szerepet vállaltak.

<sup>14</sup> A honlap elérhetősége:

<http://ec.europa.eu/ewsi/en/> (2014. 01. 12.)

<sup>15</sup> A harmadik országbeli állampolgárok az Európai Közösség területén folytatott tudományos kutatás céljából való fogadására vonatkozó külön eljárásról. (kutatói irányelv)

<sup>16</sup> A harmadik országbeli állampolgárok magas szintű képzettséget igénylő munkavállalás céljából való belépésének és tartózkodásának feltételeiről. (kék kártya irányelv)

<sup>17</sup> Raffaelli, Rosa: Bevándorláspolitiká.

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches\\_techniques/2013/051203/04A\\_FT\(2013\)051203\\_HU.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/051203/04A_FT(2013)051203_HU.pdf) (2013.12.21.)

<sup>18</sup> Az összevont engedélyről szóló irányelvet 2013. december 25-ig kellett végrehajtani, az első végrehajtásról szóló jelentés pedig 2016 decemberében lesz esedékes.

<sup>19</sup> Fónai Mihály – Péntes Mariann (szerk.): A migráció integrált társadalmi megközelítései. HUMAN-NET Alapítvány, Nyíregyháza, 2009. 21.o.

<sup>20</sup> Raffaelli, Rosa: Bevándorláspolitiká.

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches\\_techniques/2013/051203/04A\\_FT\(2013\)051203\\_HU.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/051203/04A_FT(2013)051203_HU.pdf) (2013.12.21.)

### *De iurisprudencia et iure publico*

### III. A nemzetközi vándorlási statisztika harmonizálásáról röviden

Az Amszterdami Szerződés óta jelentős lépések születtek a közös bevándorlási politika fejlesztése érdekében. A közös európai irányvonalat két lépcsőben kívánták kialakítani. Első lépés a közös jogszabályi keretek kidolgozása, a másik egy nyitott koordinációs rendszer kialakítása, ami teljesebb körű összehasonlítást tesz lehetővé. Az eredményes politikai döntések meghozatalához tehát a statisztikai tevékenységek – adatgyűjtés, elemzés – fejlesztése elengedhetetlen.

Ennek érdekében az Európai Bizottság 2003-ban egy cselekvési tervet dolgozott ki, amelyben rövid és középtávú célokat fogalmazott meg. Úgy, mint: közös statisztikai módszerek kidolgozása, információcsere fokozása, az adatgyűjtés adattartalmának egységesítése. Mindez a közösségi statisztika általános alapelveire épül, úgy, mint:

- a statisztikai adatok az ENSZ Nemzetközi Vándorlásstatisztikai Ajánlásaival összhangban legyenek
- egységes definíciók, fogalomrendszer használata
- a statisztikai információk minőségének és összehasonlíthatóságának javítása
- a vonatkozó törvények és irányelvek fejlesztése
- közösségi szinten harmonizált statisztika

A harmonizáció elősegítésére született meg az Európai Parlament és a Tanács 862/2007/EK rendelete a migrációra és a nemzetközi védelemre vonatkozó közösségi statisztikáról. Mivel a tagállamokban jelentős különbségek vannak a migrációs statisztikák összeállításában, a rendelet célja összehangolni a közigazgatási rendszerek és az adatforrások tekintetében fennálló uniós különbségeket. Az alapelvek megfogalmazása mellett ez a rendelet közös feladatokat is meghatároz. Elsődleges célkitűzése az átláthatóság és az adatvédelem biztosítása. Éves jelentés készítését írja elő a migrációról és a menekültügyről, valamint a jelentések gyors, elektronikus formában történő terjesztését, továbbá rendszeres konzultációk tartását ebben a témában.<sup>21</sup>

Ahhoz, hogy az ENSZ ajánlásában megfogalmazott statisztikai rendszer megvalósuljon, különösen fontos tisztázni, mely adatokat kell nyilvántartásba venni. Ezek alapján szerepeltetni kell, egyrészt a nemzetközi vándorlók személyes adatait,<sup>22</sup> a velük kapcsolatos gazdasági és földrajzi jellemzőik adatait, másrészt migráció típusát, annak okát, időtartamát. Ez utóbbihoz kapcsolódóan beszélünk rövid távú vándorlásról, amikor a migráns a szokásos lakóhelyétől legkevesebb 3 hónapra, de legfeljebb 12 hónapra van távol.<sup>23</sup> Továbbá beszélünk hosszú távú vándorlásról, amikor a migráns legalább 12 hónapig van távol szokásos lakóhelyétől olyan módon, hogy a befogadó ország válik szokásos lakóhelyévé.<sup>24</sup>

Az adatforrások, vagyis ahol az említett adatokat nyilvántartják, három nagy típusba sorolhatóak.

Vannak adminisztratív nyilvántartások, mint például a népesség-nyilvántartás, amely egyedi adatokra épül, alkalmas a migráció elemzésére. Hátránya, hogy csak 10 évente készül, így a rövid távú változások kimutatására nem alkalmas. Az adminisztratív nyilvántartások közigazgatási célt szolgálnak, így statisztikai összesítésekre csak korlátozott mértékben alkalmasak.

Vannak továbbá statisztikai adatfelvételek, ilyenek a határstatisztikai nyilvántartások, amelyek az aktuális népességmozgásokat jól mutatja. Ez azonban csak azoknál az országoknál ad pontos képet, amelyeknek kevés és jól ellenőrzött határátkelői vannak.

<sup>21</sup> Sárosi Annamária –Tóth Pál Péter: Mérési lehetőségek a nemzetközi vándorlásstatisztikában. In Statisztikai Szemle, 87. évf. 7-8. szám. 712-728.o.

<sup>22</sup> neme, életkora, családi állapota, iskolai végzettsége, foglalkozása

<sup>23</sup> Ez alól kivételt képez, ha nyaralási vagy gyógykezelési céllal van távol.

<sup>24</sup> Hárs Ágnes: A munkaerő migrációja Magyarországon a kilencvenes és a kétezres években. Bevándorlás és elvándorlás a munkaerő-felmérés adatai alapján. TÁMOP - 2.3.2-09/1, Műhelytanulmányok T/15, Budapest, 2012. október.

Beszélünk egyéb adatforrásokról is. Itt kell megemlíteni a ún. megkérdésezés módszereket, amelyekben belül teljes körű illetve reprezentatív módszert különböztetünk meg.<sup>25</sup> Elsősorban kiegészítő szerepet töltenek be a statisztikai elemzések folyamatában, nagy segítséget jelentenek a másik két csoportba tartozó információk elemzésében, a migrációval kapcsolatos demográfiai és gazdasági változások értelmezésében.<sup>26</sup>

A nemzetközi vándorlási statisztika harmonizálásának részét képezi a különböző adatforrások integrálása is. Így olyan statisztikai rendszer alakítható ki, amellyel elegendő mennyiségű információhoz juthatunk az extern migráció nagyságára és jellemzőire vonatkozóan. A pontos és könnyen hozzáférhető statisztikai rendszer működése támogatja a kormányzati szervek és a civil szervezetek döntéshozó munkáját, illetve közvetve a migránsok beilleszkedését. A migrációs folyamatok feltárásával és megértésével ugyanis csökkenthető a migránsok társadalmi kirekesztettsége.<sup>27</sup>

#### IV. Az extern migráció alakulása az Európai Unióban

A migránsok száma 1975-óta a duplájára nőtt, ennek következménye, hogy a világ népességének mintegy 2,9 %-a szülőhazáján kívül él. A nagyméretű népességmozgás hátterében az államok közötti gazdasági és szociálpolitikai különbségek állnak. A harmadik országbeli állampolgárokat a jobb élet lehetősége vonzza az Európai Unióba.

A bevándorlók eloszlása azonban nagyon egyenetlen. Belgium, Hollandia, Luxemburg, Franciaország, Spanyolország és a balti államok esetében a bevándorlók aránya jelentős, 11 és 42 % között van. Görögország, Olaszország és Lengyelország lakossága tekinthető a leghomogénebbnek.<sup>28</sup>

Ettől el kell különíteni az Unión belüli népességmozgást, amely azonban szintén egyre nagyobb jelentőségű. Ez a jelenség az Európai Unió bővítésével is szorosan összefügg.<sup>29</sup> Épp emiatt a nemzetközi vándorlási folyamatokkal kapcsolatos adatokat tartalmazó nyilvántartások szerepe és ezek folyamatos figyelemmel kísérése felértékelődött.

A migráció következményei között szerepel a munkaerő-piaci és demográfiai egyensúly felborulása, a gazdasági különbségek további elmélyülése. A bevándorlások hatása elsősorban a munkaerő piacon csapódik le. A legális és az illegális migránsok sok esetben a hazai munkaerőtől veszik el a megélhetési lehetőséget, mivel a munkaadók előszeretettel alkalmaznak alacsonyabb bérért dolgozó külföldieket. A hazai munkaerő pedig, kénytelen más államokba munkát vállalni, hiszen a saját munkaerő piacáról kiszorul. Ez a tendencia figyelhető meg a harmadik országbeliek Unióba áramlása és - az Unión belül - Kelet Európából Nyugat Európába áramlás esetében. Az Unión belüli nemcsak az áru, a tőke, a szolgáltatás, hanem a személyek szabad áramlása a 2004-es bővítéssel öltött nagyobb méreteket.<sup>30</sup>

Az Európai Unió egyik nagy problémája a népesség öregedés a nemzetközi migrációval szorosan összefügg. A tagállamok bevándorlási politikája pedig, jelentős mértékben befolyásolja ezt a folyamatot. A vonatkozó statisztikai adatok alapján a tagállamok lakosságának csupán alig a fele tartozik az aktív korúak csoportjába, ugyanakkor a tagállamokban tartózkodó külföldiek

---

<sup>25</sup> Sárosi Annamária – Tóth Pál Péter: Mérési lehetőségek a nemzetközi vándorlásstatisztikában. In Statisztikai Szemle, 87. évf. 7-8. szám. 712-728-o.

<sup>26</sup> Lakatos Judit: Az emberi erőforrás regionális jellemzői a statisztika tükrében. In Farkas B.- Lengyel I.(szerk.): Versenyképesség-regionális versenyképesség. SZTE GTK Közleményei, JATE Press, Szeged, 2000. 245-250.p.

<sup>27</sup> Csatári Ferenc – Juhász Judit: A PROMONSTAT migrációs metaadatbázis. In Statisztikai Szemle, 86. évf. 7-8. szám. 853-856.o.

<sup>28</sup> Németh Eszter (szerk.): Barangolás az Európai Unióban. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2007.

<sup>29</sup> Az Európai Unió tagállamainak száma 2013-ban Horvátország csatlakozásával 28-ra bővült.

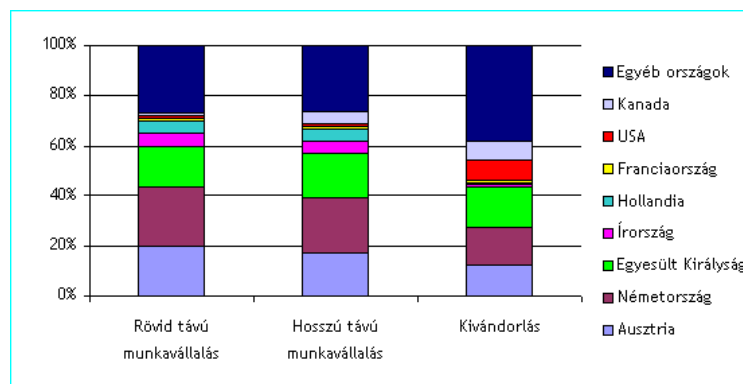
<sup>30</sup> Ekkor csatlakoztak többek között: Csehország, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Szlovákia, Szlovénia.

70%-a 20 és 59 év közötti, vagyis aktív munkaerő. Egy másik különbség, a nemek megoszlása, a honos népekre a nők többsége jellemző, míg a külföldiek esetében a férfiak aránya a nagyobb.<sup>31</sup>

Jól megfigyelhető, hogy míg egyes államok társadalma előrepszik, addig más államok területén egyre több az aktív keresőképes korú lakos. A társadalom öregedésének háttere azonban összetett. Egyik oka, hogy a munkahelyek hiánya miatt sokan – közöttük nagyon sok fiatal – kényszerülnek külföldre költözni és ott megélhetést találni. Másik oka, hogy a nehezebb gazdasági körülmények között a gyermekvállalás is visszaszorul. Azokban az országokban ahol jelentős méreteket ölt a kivándorlás és az öregedés folyamata komoly kihívásokkal küzd a szociális ellátó rendszer.

Az elmúlt évek statisztikai adatai alapján megállapítható, hogy a migrációs potenciál, amely alatt a külföldi munkavállalásra valamint a kivándorlásra irányuló szándékot értjük,<sup>32</sup> egyértelmű növekedést mutat és célországokra koncentrálódik.

A nagy befogadó országok közül Spanyolországban 2002 és 2007 között megduplázódott az ide érkező külföldiek száma. Itt a népességhez viszonyított arányuk is a legmagasabb a tagállamok között. 2007-ben a világ különböző részeiről érkező migránsok közel harmadát Spanyolország fogadta be.<sup>33</sup> Nagy-Britanniában hasonló a helyzet, 50%-kal nőtt a bevándorlók aránya. Németország illetve Hollandiában, bár kedvelt célországok, de kismértékű csökkenés tapasztalható ezen a területen. Az Unióhoz később csatlakozott államok közül Lettországon, Csehországon, Szlovákiában 2002 és 2007 között 2-3 szorosára nőtt a migránsok száma. A legfrissebb, 2013-as adatok szerint a migrációs potenciál célországai elsősorban Ausztria, Németország és Nagy-Britannia. Rövid- illetve hosszú távú munkavállalás céljából az említett országok a legnépszerűbbek. Erre a külföldi munkaerő-toborzás is nagy hatást gyakorol. Az Egyesült Államok, Kanada, valamint a világ többi országának súlya a kivándorlást tervezők körében tekinthető a legmagasabbnak.



1. ábra.: A migrációs potenciál célországai a tervezett migráció időtávja szerint (%)

Forrás: [http://www.tarki.hu/hu/news/2013/kitekint/20130220\\_migraciot\\_tervezok.html](http://www.tarki.hu/hu/news/2013/kitekint/20130220_migraciot_tervezok.html) (2013.12.11.)

<sup>31</sup> Nemzetközi vándorlás az Európai Unió országaiban. In Statisztikai Tükör, IV. évf. 63. szám (2010. május 26.) <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/jel/jel310032.pdf> (2013.11. 25.)

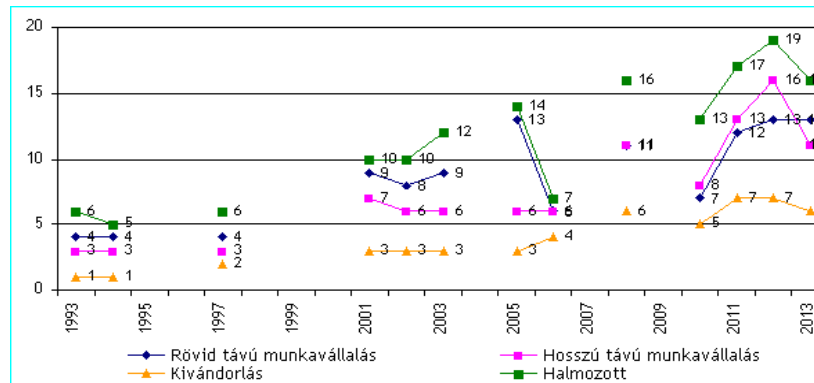
<sup>32</sup> Ez lényegében egy ún. arányszám, amely megmutatja, hogy egy adott populáció mekkora hányada tervezi a migrációt. Meg kell azonban jegyezni, hogy, minden az emberek várható magatartását előre jelezni kívánó mérőszám, a migrációs potenciál is csak durva becslésre alkalmas.

Forrás: Sik Endre: A migrációs potenciál kutatásának alapfogalmai. In Örkény Antal (szerk.): Menni vagy maradni? Kedvezménytörvény és migrációs várakozások. MTA Kisebbségkutató Intézet – Nemzetközi Migrációs és Menekültügyi Kutatóközpont, Budapest, 2003.

<sup>33</sup> Európából 45%, Amerikából 35%, Afrikából 14%. Európán belül a legtöbben Romániából érkeztek (198 ezer).

Forrás: Nemzetközi vándorlás az Európai Unió országaiban. Statisztikai Tükör, IV. évf. 63. szám (2010. május 26.) <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/jel/jel310032.pdf> (2013.11. 25.)

A változások alól hazánk sem kivétel. A magyar lakosság külföldre áramlása 2012-ben érte el a csúcst, a felnőtt lakosság 19%-a tervezett migrációt. Ez az arány 2013-ra kicsit visszaesett, 16%-ra, de ez sem elhanyagolható.<sup>34</sup> A rövid- illetve hosszú távú külföldi munkavállalás 2010 óta lényegében folyamatosan emelkedik. Az ún. halmozott migrációs potenciál<sup>35</sup> az eddig mért legmagasabb értet 2012-ben mutatta.



**2. ábra.:** A migrációs szándék alakulása a tervezett migráció időtávja szerint, 1993–2013 (%)  
 Forrás: TÁRKI Magyar Háztartás Monitor és Omnibusz adatfelvételek, 1993 – 2013 (január)  
[http://www.tarki.hu/hu/news/2013/kitekint/20130220\\_migraciot\\_tervezok.html](http://www.tarki.hu/hu/news/2013/kitekint/20130220_migraciot_tervezok.html) (2013.12.11.)

Magyarország kapcsán érdemes megemlíteni azt is, hogy a migrációt tervezők aránya az átlagshoz képest – amely 16% – egyes társadalmi csoportok esetében magasabb. Ezek a csoportok: a férfiak (22%), a középfokú iskolai végzettségűek (30%), a munkanélküliek (35%) és a 18 éven aluli diákok (56%). Ők tehát a migráció elsődleges alanyai.<sup>36</sup>

Eddig csupán a Magyarországról kifelé irányuló vándorlást említettem, de a hazánkba történő bevándorlást is érdemes áttekinteni. Az 1997 és 2012 közötti időszakra vonatkozó statisztikai adatokat áttekintve megállapítható, hogy az első nagyobb bevándorlási hullám 2004 májusára tehető, ekkor – 2004. május 1-én – csatlakozott hazánk az Európai Unióhoz. A második nagyobb hullám 2007 januárjában volt, ekkor került sor Bulgária és Románia csatlakozására. A hazánkba 2007-ben bevándoroltak nagy része Romániából érkezett.<sup>37</sup>

<sup>34</sup> Sík Endre: Kicsit csökkent, de továbbra is magas a migrációt tervezők aránya.  
[http://www.tarki.hu/hu/news/2013/kitekint/20130220\\_migraciot\\_tervezok.html](http://www.tarki.hu/hu/news/2013/kitekint/20130220_migraciot_tervezok.html) (2013. 01 04.)

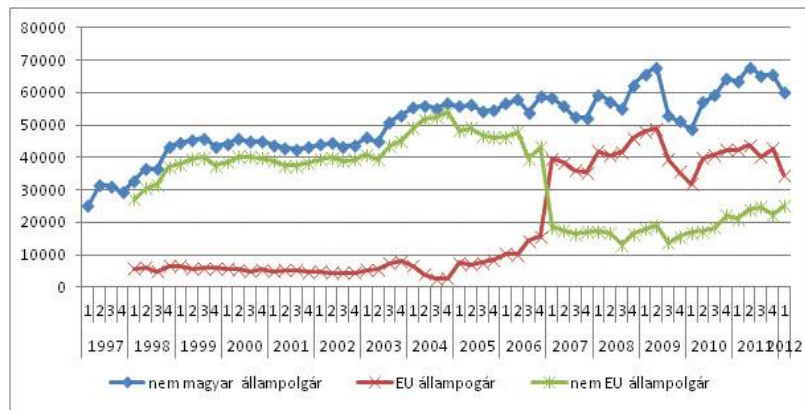
<sup>35</sup> Azok aránya, akik legalább az egyik fajta migrációban gondolkodnak.

<sup>36</sup> Sík Endre: Kicsit csökkent, de továbbra is magas a migrációt tervezők aránya.  
[http://www.tarki.hu/hu/news/2013/kitekint/20130220\\_migraciot\\_tervezok.html](http://www.tarki.hu/hu/news/2013/kitekint/20130220_migraciot_tervezok.html) (letöltés ideje: 2013. 01 04.)

<sup>37</sup> Hárs Ágnes: A munkaerő migrációja Magyarországon a kilencvenes és a kétezres években. Bevándorlás és elvándorlás a munkaerő-felmérés adatai alapján. TÁMOP - 2.3.2-09/1, Műhelytanulmányok T/15, Budapest, 2012.

### *De iurisprudencia et iure publico*





3. ábra.: A magyarországi bevándorlás alakulása aszerint, hogy az állampolgárság országa EU vagy nem-EU ország, 1997-2012 Q1

Forrás: : LFS számítások Állampolgársága (allpol) és A) Állampolgársága: magyar (hctiz) változók alapján, teljes népességben

/Hárs Ágnes: A munkaerő migrációja Magyarországon a kilencvenes és a kétezres években. Bevándorlás és elvándorlás a munkaerő-felmérés adatai alapján. Műhelytanulmányok T/15, Budapest, 2012./

A hazai bevándorlás jellemzőjeként elmondható, hogy európai viszonylatban nézve kevesebb a bevándorló, ők pedig, elsősorban a környező országokból - Románia, Ukrajna – érkeznek. A bevándorlók többsége magyar nemzetiségű, nincsenek nagy bevándorló közösségeink.

## V. Összefoglaló

„A nemzetközi vándorlás, mint spontán és természetes folyamat – az egyéni motivációkkal összhangban – szoros összefüggésben van a befogadó és a kibocsátó országok társadalmi-politikai helyzetével, gazdaságának állapotával, népességének lelki kondíciójával, a létfenntartáshoz szükséges javak szűkösségével vagy bőségével, valamint az adott társadalom tagjainak általános elégedettségével vagy elégedetlenségével.”<sup>38</sup>

Az Európai Unió bevándorlással kapcsolatos szabályozása legális és illegális migrációra vonatkozó jogszabályok halmaza. A kettő azonban szorosan összekapcsolódik egymással, mivel a legális migráció szabályozásának eredményessége az illegális migráció háttérbe szorításának hatékonyságától függ.<sup>39</sup>

Az uniós szabályozás jellegzetessége a közösségi szintű szabályozás, amely a tagállamok együttműködésén, szuverenitásuk önkéntes korlátozásán nyugszik. Az uniós migrációkezelés egy „komplex, tudatos tevékenységi-intézményi-szabályozási-kapcsolati rendszer, amely a nemzetközi migrációhoz kötődő biztonsági dilemma tolerálhatóságát célozza meg. Azaz, hogy milyen mértékben korlátozható a szabadság a biztonság érdekében.”<sup>40</sup>

Mint láthatjuk, az extern migráció számos okra vezethető vissza, hatásai is sokrétűek lehetnek. A kiváltó tényezők – többek között a gazdasági helyzet és a társadalmi viszonyok - folyamatos alakulása a migráció folyamatára rendszeres hatást gyakorol, így az uniós szakpolitikák folyamatos továbbfejlesztése nélkülözhetetlen feladat a jövőben is.

<sup>38</sup> Tóth Pál Péter: Népmozgások Magyarországon a XIX. és XX. században. In. Lukács Éva – Király Miklós (szerk.): Migráció és Európai Unió. Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest, 2001, 21.o.

<sup>39</sup> Póczik Szilveszter – Dunavölgyi Szilveszter: Nemzetközi migráció – nemzetközi kockázatok, HVG ORAC, Budapest, 2008.

<sup>40</sup> Görbe Attiláné Zán Krisztina: A magyarországi migráció helyzete, kezelésének feltételei és lehetőségei. Doktori értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Kossuth Lajos Hadtudományi Kar, Budapest 2010. 15.o.

### *De iurisprudencia et iure publico*

A migrációval kapcsolatos problémák megoldásában a nemzetközi szervezetek is nagy szerepet vállalnak és fognak a jövőben. A Nemzetközi Migrációs Szervezet (International Organization for Migration – IOM) a szervezett, biztonsági követelményeknek megfelelő vándorlás megvalósulását szolgálja. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (Office of the United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR) elsősorban a menekültek nemzetközi védelmével foglalkozik, az egyik legjelentősebb humanitárius szervezet is egyben. Kifejezetten a migráns munkavállalókat érintő kérdésekkel foglalkozik az ENSZ szakosított szerve a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (International Labour Organization – ILO). Az 1993 óta létező Nemzetközi Migrációs Politikát Fejlesztő Központ (International Centre for Migration Policy Development – ICMPD) az államok bevándorlási politikájának folyamatos fejlesztését célozza, nem utolsósorban a migránsok integrációjának kérdésével is foglalkozik.<sup>41</sup>

---

<sup>41</sup> Karoliny Eszter – Mohay Ágoston: A nemzetközi migráció jogi keretei.  
[http://publikon.hu/application/essay/455\\_1.pdf](http://publikon.hu/application/essay/455_1.pdf) (2013.12.21)